

Vergaderjaar 2009–2010

21 501-28

Defensieraad

Nr. 52

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 september 2009

Inleiding

Onder leiding van het Zweedse voorzitterschap komen de EU-ministers van Defensie op 28 en 29 september a.s. in Gotenburg bijeen voor de halfjaarlijkse informele vergadering. Het Zweedse voorzitterschap is op 1 juli jl. gestart en heeft een aantal onderwerpen voortvarend opgepakt. Zo zijn seminars georganiseerd over de inzetbaarheid van de EU Battle-groups, over maritieme surveillance en over civiel-militaire capaciteitsontwikkeling binnen het EVDB. Deze drie onderwerpen zijn ook voor de bijeenkomst van ministers van Defensie op de agenda geplaatst. Naast deze onderwerpen zullen ook de lopende operaties Atalanta (piraterijbestrijding voor de kust van Somalië) en Althea (stabilisatiemissie in Bosnië-Herzegovina) worden besproken. Ten slotte zal aandacht worden besteed aan de Zweedse voorstellen betreffende de Europese Defensie-markt en -industrie.

EVDB-operaties

EUFOR Althea

Operatiecommandant generaal McColl (plaatsvervangend SACEUR) zal de ministers informeren over het verloop van operatie Althea en de planning voor een eventuele volgende fase. Onder zijn leiding wordt thans gewerkt aan een ontwerp-operatieplan voor een niet-executieve militaire EU trainingsmissie in Bosnië-Herzegovina, als opvolger van de huidige operatie. Deze trainingsmissie zal nog steeds geleid worden door het EU Operationele Hoofdkwartier op SHAPE, op basis van de Berlijn-Plus regeling. Nederland is het ermee eens dat dit plan voor planningsdoeleinden verder wordt uitgewerkt, maar vindt dat besluitvorming over de toekomst van Althea thans nog niet aan de orde is. Nederland heeft steeds benadrukt dat bij deze besluitvorming rekening moet worden gehouden met de transitie van het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger (ondersteuning

van de HV is een van de taken van Althea) en dat deze gebaseerd moet zijn op een gedegen analyse van de politieke en veiligheidssituatie.

EU NAVFOR Atalanta

De EU-operatie Atalanta blijft een belangrijke bijdrage leveren aan de bestrijding van piraterij voor de kust van Somalië. Sinds 13 augustus jl. levert Nederland, zoals bekend, de *Force Commander* voor deze maritieme operatie en het fregat Hr.Ms. Evertsen. Ik zal mijn collega's informeren over de wijze waarop de Hr.Ms. Evertsen, als modern commandofregat, in staat is deze operatie te leiden en tegelijkertijd de relaties met overige antipiraterij-operaties verder te versterken. Coördinatie met andere actoren die actief zijn voor de kust van Somalië is immers van groot belang en draagt bij tot de effectiviteit van de antipiraterij-operaties. Goede coördinatie maakt het mogelijk met de ingezette militaire middelen een zo groot mogelijk gebied te beslaan. De EU speelt in dit proces een belangrijke rol als co-voorzitter van het overleg tussen alle maritieme actoren in de Golf van Aden. Gezien de verlenging van de operatie in 2010, waartoe de RAZEB van 15 juni jl. heeft besloten, zal ook worden gesproken over de toekomstige vulling van de missie.

De EU onderzoekt thans langs welke weg piraterij voor de kust van Somalië op structurele wijze kan worden bestreden, in het bijzonder door de stabilisering van de situatie aan land en de verbetering van de Somalische en regionale capaciteiten voor maritiem optreden en de vervolging van piraten. Op basis van complementariteit met de lopende activiteiten van de VN en de AU in en rondom Somalië, denkt de EU hierbij mogelijk aan bijdragen op het gebied van *Security Sector Reform*, ondersteuning van de missie van de Afrikaanse Unie in Somalië AMISOM, maritieme regionale capaciteitsopbouw en ondersteuning van het politieke proces in Somalië. In dit verband heeft Frankrijk het initiatief genomen om een bataljon van de Somalische veiligheidstroepen te trainen in Djibouti en heeft het voorgesteld deze training in volgende fases in EU-verband te organiseren. Nederland steunt het onderzoek naar een grotere betrokkenheid van de EU bij Somalië. Overwegingen over een Nederlandse bijdrage zijn pas aan de orde als er concretere voorstellen worden uitgewerkt.

EU Battlegroups

Het Zweedse voorzitterschap heeft, in navolging van het Franse voorzitterschap, de inzetbaarheid van de EU *Battlegroups* prominent op de agenda gezet. De EU *Battlegroups* zijn een belangrijk instrument gebleken voor nationale defensietransformatie in verschillende EU-lidstaten en voor de bevordering van de interoperabiliteit tussen EU-lidstaten. Dat neemt niet weg dat sinds de eerste gereedstelling van de *Battlegroups in 2007 nog geen enkele Battlegroup* is ingezet. Het voorzitterschap wil daarom de inzetbaarheid van de *Battlegroups* bespreken, echter zonder te tornen aan het vigerende *Battlegroups* concept en bijbehorende uitgangspunten voor de planning en (nationale) besluitvorming. Zo stelt het voorzitterschap voor eventueel een *Battlegroup te gebruiken als strategische reserve voor een EVDB-operatie, of het mogelijk te maken dat lidstaten op vrijwillige basis (delen van) hun Battlegroup aanbieden voor operaties die langs reguliere weg (door middel van force generation) worden gevuld maar kampen met belangrijke tekorten.*

Nederland is bereid de inzetbaarheid van de EU *Battlegroups* verder te bespreken, met dien verstande dat het oorspronkelijke concept leidend blijft. Het huidige concept betreft een snel inzetbare eenheid die snel ter plekke moet kunnen zijn om een crisis in de kiem te smoren, of snel uitvoering te geven aan een vredesregeling. Zo vindt Nederland het goed

om te bezien of *Battlegroups* kunnen worden ingezet in de beginfase van een EU-operatie, indien de situatie in het inzetgebied in het bijzonder een snelle reactie zou vereisen. Overigens moet hierbij worden vermeld dat *Battlegroups* niet geschikt zijn als logistieke kwartiermakers. Nederland steunt verder het idee om de *Battlegroups* ook te gebruiken als strategische reserve voor een EU-operatie. De eenheid zou pas metterdaad worden ingezet indien de commandant aanvullende capaciteiten nodig heeft bij verslechterende omstandigheden. Nederland is terughoudend ten aanzien van de gedachte om op voorhand delen van de *Battlegroup* te bestemmen om tekorten in de normale *Force Generation* van een EU-operatie op te vullen, omdat dit aanbiedingen tijdens dit proces zou ontmoedigen. Landen zouden een afwachtende houding kunnen aannemen en eerst de druk op de *Battlegroup*-landen kunnen opvoeren. Tijdens de vergadering wil ik in aanvulling hierop voorstellen om te onderzoeken hoe de samenwerking verbeterd kan worden tussen de twee *Battlegroups* die tegelijk gereed staan, om de lasten beter te kunnen delen en efficiënter te kunnen optreden.

Maritieme Surveillance

Onder het Franse EU-voorzitterschap is in de tweede helft van 2008 het onderwerp maritieme surveillance besproken. Maritieme surveillance is sectoroverschrijdend en raakt de thema's maritieme veiligheid en beveiliging, bescherming van het milieu, visserijcontrole, controle van de buitengrenzen en wetshandhaving. Het Directoraat Generaal voor Maritieme zaken en Visserij van de Europese Commissie werkt momenteel aan de ontwikkeling van een geïntegreerd maritiem beleid. Een onderdeel hiervan is de integratie van bestaande maritieme toezichtsystemen.

Maritieme surveillance is een complex onderwerp omdat verschillende EU-pijlers, organisaties (civiel/militair) en nationale ministeries er bij zijn betrokken. Op het gebied van maritieme zaken zijn de Europese lidstaten bovendien niet gelijk georganiseerd en lopen de bevoegdheden van de EU in verschillende pijlers uiteen. Zo valt in Frankrijk de kustwacht onder verantwoordelijkheid van het ministerie van Defensie, terwijl in Nederland het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hiervoor verantwoordelijk is. Dit alles maakt de coördinatie en samenwerking in EVDB-kader niet gemakkelijk.

Het Zweedse voorzitterschap pleit nu voor een verbetering van de (civiel-militaire) coördinatie en een betere samenwerking tussen de verschillende pijlers, door vooral het Europees Defensie Agentschap (EDA) en de Commissie beter te laten samenwerken. Ook wordt het uitwerken van een *European Maritime Surveillance Concept* genoemd. Nederland steunt deze Zweedse initiatieven. Wel zal ik tijdens de vergadering opmerken dat niet alleen de EU zich bezig houdt met dit onderwerp, maar dat ook de Navo actief is op dit gebied. Coördinatie tussen Navo en EU verloopt «traditioneel» moeizaam, maar is ook hier geboden.

De EU heeft, met de start van de EVDB-missie voor de kust van Somalië, duidelijk laten blijken een rol van betekenis te willen en kunnen spelen buiten de eigen territoriale wateren. Beide ontwikkelingen hebben er toe bijgedragen dat het onderwerp maritieme surveillance ook binnen EVDB meer aandacht krijgt.

Civiel-militaire capaciteitsontwikkeling

Ook de Zweedse voorstellen tot verbetering van civiel-militaire samenwerking bij capaciteitsontwikkeling kunnen rekenen op Nederlandse steun. Een discussie over dit onderwerp is gerechtvaardigd, omdat in 2010 zowel

de civiele als de militaire *Headline Goal* hun horizon bereiken. Civiel-militaire samenwerking is een van de sterke kanten van het EVDB, maar tot nu toe verlopen de respectievelijke capaciteitenprocessen nog te veel gescheiden van elkaar. Nederland deelt de opvatting van het voorzitterschap dat het, gelet op de nog steeds bestaande tekorten ten opzichte van de huidige *Headline Goals*, thans niet opportuun is een nieuw ambitieniveau te formuleren dat zou leiden tot een vraag naar meer capaciteiten. De nadruk moet blijven liggen op de vulling van de huidige tekorten en de verbetering van de kwaliteiten van de Europese civiele en militaire capaciteiten.

Ik zal tijdens de vergadering mijn steun uitspreken voor de Zweedse gedachte de beide *Headline Goals* meer op elkaar te laten aansluiten en ook in de planningssystematiek te zoeken naar synergie. Volledige integratie tot één *Headline Goal* lijkt echter niet wenselijk. Wat betreft het militaire capaciteitenproces dient immers ook de samenwerking met Navo te worden bevorderd, zodat de handhaving van een militair capaciteitenproces binnen de EU gewenst is.

Europese Defensie markt en industrie

Het laatste onderwerp waarover het Zweedse voorzitterschap voorstellen heeft gedaan betreft de Europese Defensiemarkt en -industrie. Het voorzitterschap stelt dat enerzijds investeringen in *Research and Development* en capaciteiten noodzakelijk blijven, maar anderzijds dat de nadruk ook moet liggen op verdere verbetering van de marktwerking. Met de publicatie van een nieuwe aanbestedingsrichtlijn voor opdrachten op het gebied van defensie en veiligheid op 20 augustus jl. is het defensiepakket van de Europese Commissie voltooid. In het kader van het Europees Defensie Agentschap waren al belangrijke initiatieven genomen om tot een open Europese defensiemarkt te komen, zoals de gedragscode voor defensieverwerving. Het Zweedse voorzitterschap stelt echter dat ook na het bereiken van deze mijlpalen moet worden gestreefd naar meer transparantie en eerlijke concurrentie op de defensiemarkt. Juist in de huidige economische situatie zouden de lidstaten moeten blijven samenwerken en handelsbarrières uit de weg ruimen. Nederland is voorstander van die gedachte en meent dat de Europese defensiemarkt toegang moet bieden aan alle bedrijven, waaronder ook het midden- en kleinbedrijf.

De minister van Defensie,
E. van Middelkoop